

Доколку процесот на приватизација не заврши до март 2006 година, тој ќе се одложи затоа што настапува предизборен период во кој не се продаваат јавни добра. Кога е вистински момент да се приватизира Електростопанство и да се добие на избори? Ајнштајнова формула адресирана до власта!

Во иднина, поточно по Нова година ќе се замислиме околу користењето на електричната енергија која за "сефте" ќе рипне најмалку за 18 проценти!

Државава треба да обезбеди околу 3,5 милиони евра за Проектот со кој на евидентираниите социјални семејства ќе им се помогне со 70 проценти во наплатата на електричната енергија.

■ Пишува: Рената МАТЕСКА

Дали, кога, колку и како ќе се приватизира Електростопанство на Македонија ќе зависи, главно, од политичките калкулации, мерења и премерувања дозирани со Ајнштајнова формула за успех на претстојните избори!

ЕСМ би требало да се приватизира (најверојатно во пакет), процес кој би требало да заврши до 15 март 2006 година (затоа што до тој рок Владата смее да прави такви трансакции), а потоа до наредните избори не смее, но тоа нема да биде така доколку имаме предвремени парламентарни избори, согласно шпекулациите во јавноста. Владата кога прогнозира што ќе се случува на следните избори во секој случај пресметува и каква ќе биде реакцијата на јавноста од приватизацијата на ЕСМ, така што ако власта стратешки пресмета дека приватизацијата би ги намалила нивните шанси таа и нема да се одлучи за такво нешто. Според тоа, теоретски не постои периодот кога точно ќе ни дојде новиот газда во ЕСМ. Доколку се случи приватизацијата, она што граѓанинот најмногу го засега - поскапувањето на електричната енер-

гија, според умерените познавачи на состојбите, таа ќе поскапи во просек за 10 до 20 отсто, додека, пак, оние порадикални експерти сметаат дека може да поскапи и многу повеќе, бидејќи новиот газда ќе ни ја "крои" сметката (некои професори велеа и за 500 отсто). Ако не ја извлековме поуката од приватизацијата на Телеком, и денес имаме најскап импулс во регионот, тогаш ниту Господ не може да ни помогне за ЕСМ. Обичниот Македонец знае да праша зошто воопшто ни треба приватизирање на ЕСМ кога, на пример, постојат многу држави, како Словенија, Грција, кои не ги приватизирале своите електростопанства!

"ЕСМ мора да се приватизира за да опстане. Алтернатива нема, бидејќи нема кој да инвестира. За да ги копираме туѓите примери, како тие на Словенија, Грција, прво треба да ја копираме околината каде што тие настанале. Прво, струјата која ја плаќаме дома треба да биде осум центи за да одговара на словенечката околина, или десет центи за да одговара на грчката. Во такви услови кога за струјата се плаќа осум до десет центи можни се

ЦЕНАТА ЌЕ ЈА ПРЕСМЕТУВА РЕГУЛАТОРНАТА КОМИСИЈА ЗА ЕНЕРГЕТИКА, ВРЗ ТРОШКОВНИ ОСНОВИ

ПОЛИТИЧКИ "ЖЕЖОК" БО

инвестиции, бидејќи тие се исплатливи. Но, со три, осум центи инвестициите не се исплатливи. Второ, за Електростопанство и финансиски да опстане потребно е односот меѓу менаџментот и акционерот да биде професионален, а не политички како во моментов. Менаџментот како менаџмент не е толку лош, но односот со приватниот сопственик нема да биде в ред. Доколку дојде приватникот реално е тој да сака да го оплоди својот капитал, да ги оплоди своите акции, а политичкиот сопственик сака да ги добие изборите и тука доаѓа до конфликт. Ова би можело да се надмине единствено ако ни се променат културата и менталитетот, што е мошне тешко и бавно. Ако еден Норвежанец, гласач, го прашате што мисли за менаџментот на 'Сафткрафтс', 100 проценти државно хидропроизводно претпријатие, тој ќе ви каже: ако некоја влада го стави 'Сафткрафтс' во загуба, таа влада веќе никогаш нема да се врати на власт. Кај нас гласачите би гласале за онаа влада која ќе им ги чува

ниски цените на електрична енергија. Тоа е затоа што економската моќ на нашите граѓани е различна од онаа на Норвежаните", коментира нашиот извор, експерт за енергетика.

Тој, исто така, вели дека треба да извлечеме поука од продажбата на Телекомот и тоа во неколку сегменти.

"Прво - вели експертот - секторот треба да се реструктурира како што треба и да се воведат регулатива којашто е транспарентна. Од друг аспект, не се трча со висока цена со која ќе се продаде Електростопанство, туку се планира да се добијат доволно пари кои ќе се вложат во инфраструктурата, меѓутоа сметките сè уште да ја отсликуваат економската моќ на нашите граѓани. Значи, неопходна е институционална поставеност на енергетскиот сектор наспроти Телеком секторот и финансиски резултат - умерена цена за продажба, за да може инвеститорот да ја врати инвестицијата преку ниската цена на неговиот производ. Ние би можеле ЕСМ да го продадеме и за 1,2 милијарди

долари, но тогаш би имале словенечки и грчки цени. Новиот газда ќе сака да си ја врати инвестицијата и затоа е добро доколку таа не е многу висока. За нешто да се плати скапо или евтино треба да се знаат профитите во иднина, односно како се регулираат цените доколку има регулатива или кои се пазарните цени доколку постои конкуренција. Со примерот и со искуството кои ги имавме со продажбата на Телеком излегува дека евтино го продадовме, бидејќи на сопственикот му се дозволи да ги зголеми цените

модел, а не толку приватизацијата на ЕСМ. Цената ќе ја пресметува Регулаторната комисија за енергетика, врз трошковни основи и во овој момент е неблагодарно да се предвиди колкава таа ќе биде затоа што не се познати сите трошковни елементи. Тој порачува дека парите кои ќе се добијат од приватизацијата треба да се употребат во развојни цели и оти најголемо зло ќе биде ако се насочат во покривање на буџетските дупки и долгови. "Со што ќе отвориме инвестиционен циклус ако ја пропуштиме и оваа шанса", праша Несторовски.

стигне", констатираше Симон Узунов од Министерството за економија.

Според професорот Несторовски, голема загуба би била ако пропаднат подготовките за приватизација, затоа што со нивното одложување на подолг временски период се губи интересот на инвеститорите.

"Модел кој значи продажба на мнозинскиот пакет акции е најинтересен од аспект на ефикасноста и сигурноста на системот", вели професорот Несторовски.

Според него, двата система треба да се продадат во еден пакет. Моделот според кој би се продавал, вели тој, е познат и ќе биде според Законот за преобразба на ЕСМ од 2004 година, кој предвидува објавување тендер со претквалификација на странски инвеститор во доминантен дел со 51 процент или повеќе и малцински дел на финансиски инвеститор. Приватизацијата на хидроцентралите, според Несторовски, може да оди со продажба на машинскиот дел или со издавање под концесија на хидрокапацитетите.

"Нашиот систем во Македонија има една специфичност, тој е релативно помал од соседните и се јавува потреба, според сознанијата кои ги добиваме од заинтересираните можни инвеститори, нивната опција да би била приоритетна ако се продадат двата система во еден", изјави Узунов.

Тендерот за продажба би требало да биде објавен во ноември, а што ќе се продава, Владата треба да одлучи во наредниот период т.е. до септември, кога ќе се одвојат производството и дистрибуцијата.

АЛТЕРНАТИВА

Во време кога ни се закануваат жешки сметки за струја, граѓаните се во потрага по извори на алтернативна енергија. Во нивните размислувања атрактивни се соларната енергија, ветерниците, гасоводот и слично. Една од варијантите е и користењето електрична енергија со картичка т.е. "при - пејд" електрична енергија, односно колку имате на картичката толку

ќе трошите, и во секој случај граѓанинот ќе размисли кога да ги вклучи бојлерот, машината за перење, машината за садови и слично.

"Алтернативните извори на енергија се секогаш поскапи од конвенционалните. Стимулација за игра е изградба на алтернативни извори на енергија, со цел да се искористи природниот потенцијал. Технологијата за такви алтернативни решенија е мошне скапа. На долг рок пазарот за енергетика ќе мора да се обедини на Балканот и заедно да чекори во развојот. Меѓутоа, Европската комисија ги анализира состојбите на економијата на Балканот и упатува дека единствено во енергетскиот систем сите држави би можело да бидат компатибилни. Со енергетско обединување на регионот, економијата може заедно да чекори напред и со тоа и безбедноста во регионот да се зголеми, бидејќи соработката води кон безбедност. Ако Брисел успее со таква стратегија преку обединување на енергетиката на Балканот, со што ќе се извлечеме од тешката економска состојба, тогаш тие го велат следново: бидејќи има држави кои имаат различни енергетика (некои имаат, некои немаат), ќе ги обединиме во заеднички пазар, со што сите исто ќе имаат и исто ќе немаат и ќе можат заедно да се движат. Со ова проблемот за снабдување со енергија не треба да се гледа на долги патеки, на тој начин што Македонија мора да изгради свои извори. Македонија нема начин да произведе повеќе од природниот потенцијал - водата и лигнитот, додека нуклеарната енергија е нешто сосема друго. На долг рок Македонија не ќе може ниту да се снабди себеси со автохтони извори на енергија и најдобро е да се отвори кон пазарот, меѓутоа мошне внимателно.

Оној евтин домашен потенцијал треба да се задржи за домашните потрошувачи додека го има, а постепено цените да се рефлектираат според регионалниот цензор, за да не добиеме шок по десет години", советуваат македонските експерти за енергетика.

КАНТАР ЗА ЈЛЕР

ТАЈМИНГ

над оправданоста за неговата инвестиција. Тој инвестицијата можеше да ја врати и за осум години, а не за три. Меѓутоа, со кревањето на цените до небо инвестицијата брзо беше вратена, а тоа значи дека евтино купиле. Проблемите се јавија бидејќи не беше реструктуриран Телеком секторот така како што треба, но и поради тоа што немаше регулатива, а и сè уште нема соодветна".

Но, граѓанинот не го интересира кој е газда на ЕСМ, туку повеќе е заинтересиран колкави сметки ќе плаќа.

"Ако се применат следниве бројки: ако на производството му се дозволат пет проценти принос на капиталот, ако на МЕРСО му се дозволат 10 проценти принос на капитал, ако на дистрибуцијата ѝ се дозволат 12 проценти принос на капиталот, тогаш просечната цена ќе порасне за околу 18 проценти", коментира експертот за енергетика.

Методија Несторовски, професор на Економскиот факултет, потенцира дека врз цената на електричната енергија ќе влијае новиот пазарен

Според нашите информации, за да се надмине евентуалната социјална реакција околу жешките сметки за електрична енергија, постои и Проект за помош на социјалните семејства кои не се во можност да ја плаќаат електричната енергија. Имено, за 60.000 регистрирани социјални семејства, државата ќе учествува со 70 отсто во регулирањето на исплатата на сметките за електрична енергија, а останатите 30 отсто тие сами ќе си ги обезбедат. За една година државата ќе треба да создаде услови т.е. да обезбеди околу 3,5 милиони евра за да се реализира Проектот за помош за наплата на електричната енергија за социјалните семејства.

Процесот на приватизација на ЕСМ, според експертите, доцни и би требало да заврши до март 2006 година, беше посочено на работилницата на тема "Реформи во електроенергетскиот сектор", која неодамна се одржа во Маврово, во организација на Министерството за економија и "Транспарентност Македонија", со што уште еднаш не направи обид за "опипување" на пулсот околу приватизацијата.

"Со процесот не се доцни толку за да не може да се